

Comentaris a la Carta de la Pau dirigida a l'ONU

Es pot construir la pau

El text de la Carta de la Pau dirigida a l'ONU acaba amb una afirmació rotunda: «es pot construir la pau»; una afirmació que es pot dir amb fonament si es viuen, si més no en part, els requisits que precedeixen els deu Punts de la Carta i que es resumeixen en aquesta conclusió. «Sense ressentiments, des de la llibertat, les evidències i l'amistat, es pot construir la pau».

1. A tall de resum-conclusió

A Lisboa, la responsable del departament governamental de la família llegia la Carta de la Pau dirigida a l'ONU, que li havia estat presentada; en acabar la línia final: «Sense ressentiments, des de la llibertat, les evidències i l'amistat, es pot construir la pau», exclamà: Si hagués llegit això al principi, no hauria fet falta llegir tota la Carta!

En efecte, la Carta, al segon paràgraf del seu inici, havia afirmat un doble desig: a) «assenyalar alguns principis que puguin ajudar a superar aquests obstacles» que s'oposen a la construcció de la pau, i b) «oferir, alhora, uns fonaments, sobre els quals construir més sòlidament la pau». Doncs bé, en aquestes línies que ara comentem es condensa tot això que s'ha anunciat: a) els «obstacles» principals per a la pau són els «ressentiments» històrics, i b) els «principis que poden ajudar a superar-los» estan ben assenyalats tot al llarg de la Carta, i el text els resumeix així: «des de la llibertat, les evidències i l'amistat...» Aquests tres «principis» constitueixen, alhora, «els fonaments sobre els quals construir més sòlidament la pau», com diu la introducció d'aquest document.

a) Els ressentiments

Dels ressentiments, sobretot els ressentiments històrics, ja se n'ha tractat als Fulls núm. 3 i 4 (comentaris als Punts I i II de la Carta de la Pau) i es va veure com, si es vol de debò construir la pau, s'ha de rebutjar tota postura frívola i injusta pel que fa a les culpabilitats dels mals ocorreguts anteriorment a nosaltres. Els «ressentiments» impedeixen l'actitud d'«amistat», que, com veurem després, és un dels tres fonaments sobre els quals cal construir la pau amb més solidesa que en el passat.

b) La llibertat

Cada ésser humà, no neix només lliure de culpes del passat històric, com diuen els tres primers Punts de la Carta, sinó que, a més, la societat ha de «defensar, afavorir, desenvolupar» sempre la «genuïna llibertat dels individus» si es desitja de debò la pau (Punt VII). Una llibertat que ha de ser «genuïna», és a dir, no adulterada ni deformada, i «que entranya en si mateixa una dimensió social corresponsable», ja que som «germans en l'existència» amb tots els qui existeixen (Punt V). Llibertat, per tant, no individualista ni capritxosa, sinó orientada per la bellesa, l'harmonia i la solidaritat.

c) Les evidències

«Basar-se en evidències», tal com postula d'ella mateixa la Carta de la Pau al seu frontispici, és una actitud òptima per construir la pau.

Podria semblar que una persona que es recolza en evidències o hi argumenta serà intolerant i absolutitzant. Però passa ben bé al revés; les realitats evidents a la raó humana, hom percep que «estan aquí, davant nostre»; per tant, no ens hem d'entestar amb impaciència o tossuderia perquè els altres les vegin i les acceptin ni tractar d'imposar-les a ningú. La realitat és tenaç i perseverant, com s'acostuma a dir. Assenyalant algunes evidències com a referències, no es tracta pas de convèncer ningú amb arguments d'autoritat, sinó que els individus i els grups tinguin criteris propis. Acceptaran les evidències si ho volen. És una actitud de respecte a la llibertat, a la llibertat de pensament!

Es veu, a més, que les evidències no són propietat particular de ningú, sinó que pertanyen a tothom i poden ser utilitzades per tothom, cosa que facilita el diàleg i la corresponsabilitat en la convivència dels individus i dels pobles.

La crisi actual del valor de la raó humana pot portar a menysprear-la. Les altres dues grans capacitats que posseeix l'ésser humà quedarien, en aquest cas, deformades. Tant la «llibertat» com la «capacitat d'estimar» han de ser intel·ligents i sàvies perquè siguin madures i plenes. El conreu de la intel·ligència en la formació de les noves generacions no s'ha de reduir al subministrament de mera informació o tan sols al desenvolupament de la seva capacitat de raonar, sinó que ha d'aspirar a aquesta «saviesa» de viure i comportar-se, que és la base de la convivència i, per tant, del desenvolupament i de la pau. Per això és necessari afavorir la capacitat d'observació, d'obrir els ulls a la realitat i de basar-se en ella, en comptes d'aplicar-li els nostres motlles i idees preconcebudes, que tant de sofriment causen, sobretot quan s'apliquen a persones humanes.

d) L'amistat

L'amistat ha estat propugnada en moments variats tot al llarg de la història. Ja es va veure al Punt III de la Carta la importància de l'amistat per a la pau, com a superació dels ressentiments. «¿Per què no ser amics...?», es preguntava el text, interrogació que es dirigeix als individus tant com als pobles i a d'altres grups humans.

L'amistat pressuposa els altres dos puntals de la persona que s'han indicat anteriorment. És a dir, l'amistat ha de ser lliure i ha de ser intel·ligent, sàvia. Aquesta afirmació es pot concretar en uns requisits o condicions que es consideren necessaris perquè l'amistat sigui autèntica i produeixi béns. Es podrien enumerar els següents:

- 1.- No forçar. És evident que ningú no pot arribar a ser amic d'un altre per coacció, ni per imposició, sinó essent respectada la seva llibertat.
- 2.- No enganyar. L'amistat no s'ha de simular; tampoc no s'han de falsejar els sentiments propis ni aparentar un mateix ser el que no és. La veritat i la sinceritat han d'anar per davant; si no, l'altre no seria amic de la persona real, sinó d'un ésser imaginari que no existeix, i aquesta amistat tampoc no existiria en realitat.
- 3.- No il·lusionar vanament. No es pot ser frívol ni injust amb els sentiments de les persones deixant créixer en d'altres esperances d'amistat, quan no s'hi està disposat. L'amistat autèntica, a més, és oberta a ser-ho per tota la vida.
- 4.- No comprometre. No forçar ni pressionar en virtut d'aquesta amistat la persona amiga a fer allò que no desitja o posant-la en una situació enutjosa.
- 5.- No ser egoista, és a dir, no cultivar en exclusiva l'«ego» en l'amistat. Qui busqui tenir amics per a profit propi es quedarà sol, ja que els altres s'allunyan d'ell.
- 6.- No comprar ni prostituir. L'amistat no es pot comprar, no es paga amb res, ni s'atorga a canvi de res. Tampoc no s'ha de buscar una amistat per a fins aliens a l'amistat mateixa, és a dir, amb altres intencions o objectius, ja que seria prostituir-la.
- 7.- No ironitzar. Quantes amistats que s'han perdut per ironies feridores! No es pot fer broma frívolament sobre la intimitat coneguda dels amics.
- 8.- No caçar ni deixar-se caçar, és a dir, no pretendre tancar els amics en una amistat de la qual no puguin sortir. Tampoc no ser ingenus i trobar-nos atrapats en una amistat tancada ni preferir, potser per debilitat, inseguretat, complexos, etc., ser «caçat» per algú de qui s'espera

un domini protector sobre un mateix. L'amistat ha de ser madura, autònoma i lliure en tot moment.

9.- No manar ni deixar-se manar. En ser amics, ningú no ha de perdre la seva pròpia autonomia i responsabilitat. En l'amistat no hi ha domini ni submissió. Tots són iguals, i hi ha sintonia i goig de viure corresponsables i acordes.

10.- Estimar i deixar-se estimar. També és evident. No hi haurà amistat veritable sense amor, el qual descriu un autor com «l'art d'envellir junts», i un altre autor, com «fer créixer l'altre mitjançant el goig». L'amor, o sigui, la donació d'un mateix als altres i la recepció dels altres, desenvolupa i realitza la persona, que està feta per a relacionar-se. I no s'ha d'estimar només; com que l'amor i l'amistat són cosa com a mínim de dos, n'hi ha d'haver uns que estimin i uns altres que es deixin estimar.

Aquestes deu característiques són totes necessàries perquè hi hagi una amistat adulta i són també suficients perquè puguem desenvolupar amb goig i amb fruit les nostres vides. L'amistat és plural i variada. Hi ha molts tipus i nivells d'amistat, totes ells veritables. Es podria dir que l'amistat és com un comú denominador que es pot donar en totes les relacions humanes. L'amistat, en fi, ens aparta de l'individualisme tant com del col·lectivisme.

e) És possible

Després d'assenyalar els quatre pressupostos, la Carta continua: «es pot construir la pau». La Carta de la Pau ens porta al seu llindar. Ens toca a nosaltres, les persones d'avui, de construir la pau.

La pau, com tot el que és humà, és limitada. Vista la història, s'ha de pensar que no s'assolirà mai una pau perfecta i definitiva.

Es donen tanmateix passos endavant. A la història s'han donat períodes de pau, que no han sorgit pas sols com bolets, sense que ningú no hi hagi treballat, sinó que han estat el resultat d'esforços, de diàleg, de renúncies, d'acords, etc. Per una sola persona menys que mori al món valen la pena tots els grans esforços que s'estan fent per la pau!

«Molts són els obstacles» que s'oposen a la pau, com afirma la Carta al seu començament. Per això, tampoc no es pot il·lusionar vanament les persones falsejant o magnificant els objectius de pau a assolir, a fi que hi col·laborin. A l'esbortany que s'ha començat a redactar enguany a València per a la Declaració dels Deures Humans, s'ha assenyalat que un d'aquests és que tot quefer humà condueixi a la pau i no l'obstaculitzi. Treballar en favor de la pau és una obra esforçada i lenta; precisament per això s'ha de començar sense trigar!

2. Conclusió i comiat

«Gràcies, amics i amigues».

El text de la Carta de la Pau acaba donant les «gràcies», perquè els qui llegeixin la Carta i treballin per la pau «a la llum d'aquest document» són lliures de fer-ho i també perquè tots ens en beneficiarem. Benvingudes totes les tasques que contribuïxin a una pau més gran per a tothom!

El lector de la Carta de la Pau que l'ha feta seva en signar-la i adherir-se a ella és com si la reexpedís a tots els altres que la rebran en el futur. Ell es converteix en un nou expedidor d'aquesta Carta, els signants de la qual augmenten de nombre dia rere dia, país rere país. Als qui treballen solidàriament i corresponsable per la pau, se'ls pot anomenar de debò «amics i amigues».